

Dokumenttype	NOU 1991:24	Dokumentdato	1991-08-08
Tittel	Organisering for helhet og mangfold i norsk forskning		
Utvalgsleder	Grøholt, Knut		
Utgiver	Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet		
Oppnevnt	1990-03-16	Sider	162
Note	Har litteraturliste		
Kapittel	2 Sammendrag		
	2.1 Innledning		

Utredningen har følgende oppbygging:

- Kapittel 1 omhandler utvalgets mandat, sammensetning og en kort redegjørelse for utvalgets arbeid.
- Kapittel 2 gir et sammendrag av utredningens kapitler.
- Kapittel 3 beskriver dagens organisasjonsmønster og pengestrømmene i forskningssystemet.
- Kapittel 4 drøfter forskningens funksjon i samfunnet med særlig vekt på det offentliges ansvar for forskning.
- Kapittel 5 presenterer utvalgets forslag til en reorganisering av forskningsrådssystemet.
- Kapittel 6 omhandler de økonomiske og administrative konsekvenser utvalgets forslag vil medføre.

Kapittel 2 Sammendrag

2.2 Dagens organisasjonsmønster i norsk forskning (kap 3)

Kapittel 3 gir et historisk oversyn over etableringen av forskningsrådene deretter beskrives dagens organisasjonsmønster, som inndeles i tre nivåer:

- forskningspolitisk nivå
- forskningsstrategisk nivå
- forskningsutførende nivå

Det forskningspolitiske nivå omfatter Stortinget, Regjeringen og departementene. En mild forskningspolitisk koordinering ivaretas av Regjeringens forskningsutvalg, Kontaktutvalget for forskning og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Etter nedleggelsen av Forskningspolitisk Råd i 1988, har Norge ikke noe frittstående forskningspolitisk rådgivningsorgan. Alle departementene har i prinsippet ansvar for forskningen innenfor sin sektor, men det er store variasjoner mellom departementene når det gjelder praktiseringen av dette ansvaret.

Forskningsrådene er de viktigste institusjonene på det forskningsstrategiske nivået, men også departementer, andre kilder som finansierer forskning og universiteter og høyskoler kan sies å ha forskningsstrategiske funksjoner.

Vel 25 % av de samlede offentlige utgiftene til forskning og utvikling (FoU) i Norge kanaliseres via forskningsrådene. Samlet utgjør forskningsrådenes budsjetter i 1990 ca 2 milliarder kr. Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF) er størst, med et budsjett på nærmere 1 milliard kr, Norges allmennvitenskapelige forskningsråds (NAVF) budsjett er på 570 mill kr, mens Norges fiskeriforskningsråd (NFFR), Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF) og Norges råd for anvendt samfunnsforskning (NORAS) disponerer mellom 150 og 200 mill kr hver.

De fem forskningsrådene har til dels ulike styrings- og arbeidsform. De spenner over hver sine fagområder, men det forekommer til dels store faglige

overlappinger, samtidig som enkelte felt ikke har funnet sin plass i strukturen.

Det forskningsutførende nivået består av universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og næringslivets laboratorier. Både universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren kjennetegnes av et stort antall enheter. I instituttsektoren er det også store variasjoner når det gjelder instituttenes rammebetingelser m.h.t økonomi og tilknytningsform til staten.

Kapittel 2 Sammendrag

2.3 Prinsipper og problemer (kap 4)

Forskning og samfunn

Vitenskapens samfunnsfunksjon har en dobbel karakter. Den representerer et kulturelement ved at den preger vårt verdensbilde og vår tenkemåte. Samtidig har den fått en økonomisk nyttefunksjon ved at vår teknologi i stort og økende omfang er blitt vitenskapsbasert.

Utviklingen i de siste hundre år er gått i retning av at den økonomiske nyttefunksjon er blitt stadig viktigere. Dette har ført til en relativ marginalisering av kulturvitenskapene, og til en stadig sterkere spesialisering innenfor vitenskapene.

Vi kan idag snakke om et forskningsavhengig samfunn. Forskning blir brukt som virkemiddel på nær sagt alle områder. Samtidig er vitenskapen i ferd med å miste noe av sin opphøyde karakter og selvfølgelig legitimitet. Det kreves av forskerne og av forskningsinstitusjonene at de skal stå til ansvar for det de gjør på en ny måte. Denne situasjon som er blitt karakterisert ved at den gamle "kontrakt" mellom vitenskap og samfunn er brutt sammen, er først oppstått i den senere tid, og den stiller nye og store krav til en fornuftig forskningspolitikk.

Kapittel 2 Sammendrag

2.3 Prinsipper og problemer (kap 4)

Forskingens frihet og dens nytte

Fra forskningens side har kravet om frihet og autonomi alltid blitt stilt med stor styrke. Det egentlige og gyldige argument for frihet ligger i vitenskapens funksjon som kulturelement og som et kritisk korrigerende element i samfunnsutviklingen. Dette er en frihet som ikke kan dyrkes i isolasjon, men som krever ansvarlighet og samfunnsengasjement.

Ser vi på forskningen i dens økonomiske nyttefunksjon, er det knapt slik at den frieste forskning er den nyttigste. Denne forestilling, som har vært ganske vanlig, bygger først og fremst på den såkalte lineære utviklingsmodell. Modellen sier at innovasjonens utgangspunkt ligger i den fri grunnforskning, og at impulsene går herfra gjennom den anvendte forskning og utvikling til økonomisk nyttige innovasjoner. I virkeligheten går impulsene begge veier. Dette innebærer at man får mest nytte av den forskning der man har integrert "grunnforskning" og anvendt forskning, og der forbindelsen til produksjon og samfunnsliv er godt utbygget.

Forskingens karakter av å være prinsipielt nyskapende setter allikevel visse krav til frihet som må reflekteres i måten forskningen organiseres og styres på. Det er ikke slik at denne type virksomhet trives best i koordinerte og oversiktlige organisasjoner der målene er klart definert på forhånd. Som enhver annen dynamisk virksomhet må forskningen ha en viss

frihet til selv å utvikle nye mål og endre kursen underveis når nye innsikter og muligheter åpner seg.

Et visst element av uryddighet og uoversiktighet i det organisatoriske mønster kan i slike sammenhenger være fruktbart. Spesielt er det viktig å være oppmerksom på at organisatorisk fornyelse kan være en viktig forutsetning for faglig fornyelse. Dynamikk forutsetter en viss løpende fleksibilitet i organisasjonsmønstret.

Det følger av det som er sagt at forskningen ikke kan være for strengt målstyrt. Målstyring må tilpasses forskningens egenart, og avveies mot andre styringsprinsipper. Forskningsadministrasjon bør alltid skje på grunnlag av god innsikt i de forutsetninger som gjør at forskning som nyskapende virksomhet kan realisere sitt potensiale. Forskningsadministrasjonen og forskningspolitikken bør profesjonaliseres og vitenskapeliggjøres.

Kapittel 2 Sammendrag

2.3 Prinsipper og problemer (kap 4)

Sektorisering og programforskning

Et sentralt forskningspolitisk problem har alltid vært balansen mellom, på den ene side, en koordinert forskningspolitikk der den totale offentlige forskningsinnsats vurderes under ett og forskningen på ett område veies mot forskningen på et annet, og på den annen side, en sektororganisering der forskningen innenfor en sektor veies mot andre virkemidler innenfor samme sektor. Norsk offentlig forskningsinnsats har vært relativt sterkt sektorisert. Sektoriseringen har sine klare fordeler, men har også medført blant annet en tendens til nedprioritering av den grunnforskningspregede forskning og til relativt stor vekt på kortsiktige forskningsprosjekter.

I den senere tid har det vært en klar tendens til å organisere forskningen i større programmer. Programforskningen kan ses på som en videreutvikling av sektorforskningen, og samtidig delvis som et forsøk på å bøte på ulempene ved denne. Flere programmerer tverrsektorielle, det gjelder særlig de store innsatsområder. Det er også en tendens til, innenfor programmene, å integrere den fri og den anvendte forskning.

Programforskningen har aktualisert problemene omkring styring av forskning og representasjon i de styrende organer. Blant annet har det vært en tendens til å fremheve "brukerstyring" på bekostning av "forskerstyring". Såvel brukere, eller forskningskjøpere, som forskere har en innsikt som må anvendes i styringsorganene. I det lille norske miljø har det imidlertid vist seg at habilitetsproblemene lett blir store. Istedenfor å representere innsikt kan medlemmene i de styrende organene komme til å representere egeninteresse.

Styringsdiskusjonen har tildels vært preget av teorier som har lagt vekten på institusjoner som kanaler for utenforliggende interesser. Disse synsmåter er imidlertid iferd med å bli foreldede. Institusjoner er i seg selv bærere av formål og identitet. I de kollegiale forskningsstyrende organer bør man tilstrebe en representasjon basert mindre på interesseavveining og mer på innsikt og mulighet for identifikasjon med institusjonens formål.

Kapittel 2 Sammendrag

2.3 Prinsipper og problemer (kap 4)

Det offentliges ansvar

Den økende avhengighet av forskningen pålegger det offentlige et stadig større ansvar for utviklingen på området. Dette ansvar er knyttet til omfanget av forskningen, til kvaliteten i forskningen, til avveiningen mellom hensynet til forskning som kulturfaktor og hensynet til den instrumentelt nyttige forskning. Det offentlige må også vurdere forskningen som virkemiddel såvel i kultursammenheng som i økonomisk sammenheng i forhold til andre virkemidler. Det må fordele forskningsmidler på sektorer og mellom nivåer i forskningssystemet. Det offentlige må videre sørge for at forskerrekutteringen er tilpasset den bruk man ønsker å gjøre av forskningen, og det må sørge for at samfunnet til enhver tid har det vi kan kalle en bred kunnskapsmessig beredskap, slik at man kan være ajour med den internasjonale vitenskapelige utvikling.

Universitetene og de vitenskaplige høyskoler er kjerneinstitusjonene i det nasjonale forskningssystem. De har et særlig ansvar for å fremme forskning som kultur. Gjennom ansvaret for forskerutdanningen har de også et hovedansvar for kvaliteten i forskningssystemet. Forskningsrådene er vokst frem som en naturlig konsekvens av at samfunnet er blitt mer forskningsavhengig. De har et nasjonalt, strategisk ansvar. Det er rådernes oppgave å formidle mellom politiske ønsker, behov for kompetanseutvikling, forskningsmiljøenes tilbud og brukernes behov. Rådene har et spesielt ansvar for de mange anvendte forskningsinstitutter utenfor universitets- og høyskolesystemet.

Det offentlige har noe nær et eneansvar for grunnforskning, kulturforskning og forskerrekuttering. Det offentlige er også bruker av forskning på linje med de private. En særlig viktig strategisk oppgave for forskningsrådene består i å definere de offentlige midlers spesielle funksjon på områder der det er private brukere. Det er viktig at de offentlige midler ikke erstatter de private, men tvertimot legger opp til at også privat sektor kan finne det hensiktsmessig i større utstrekning å bruke egenfinansiert forskning som virkemiddel. Dette gjøres for det første ved å sørge for at den rette kompetanse alltid finnes. I tillegg bør det offentlige aktivt sørge for formidling av forskningsresultater blant annet gjennom teknologispredningsprogrammer.

Kapittel 2 Sammendrag

2.3 Prinsipper og problemer (kap 4)

Systemkrise?

Det er idag tegn på at vitenskapen er iferd med å miste sin selvfølgerlige legitimitet, at det er visse tillits- og kommunikasjonsproblemer mellom vitenskap og samfunn. Årsakene til dette kan være mange. En årsak ligger sannsynligvis i et uoversiktlig og lite hensiktsmessig forskningssystem. Systemet er vokst frem ved at nye behov har avfødt nye elementer i organisasjonen i tillegg til og delvis på tvers av det gamle system. Det er meget som tyder på at tiden er moden for en generell revisjon.

Sektoriseringen har ført til manglende koordinering og til at endel paraplyfunksjoner er for svakt utviklet. Det økende internasjonale samarbeid gjennom utviklingen av store internasjonale programmer vil kreve en bedre nasjonal koordinering. Sektoriseringen har også ført til at det på endel felt er for dårlig koordinering mellom grunnforskning og anvendt forskning. Endelig har den ført til et "knoppskytningsproblem" ved at det innenfor de enkelte sektorer er oppstått forskjellige typer "miniforskningsråd".

Programforskningen har i noen tilfeller ført til uklare forhold mellom programstyrene og de gamle forskningsråd. Programmene har tildels fått karakteren av et nytt system plassert oppå den gamle.

En generell kritikk av systemet har vært at effektiviteten er for

dårlig. Den nevnte mangel på koordinering og uklare kompetanseforhold kan tyde på at det noe i kritikken. Generelt synes også systemet preget av en viss overstyring, idet det foregår en relativt omfattende detaljstyring på strategisk nivå. En vesentlig del av denne bør kunne delegeres ned til det forskningsutførende nivå.

Kapittel 2 Sammendrag
 2.4 Utvalgets forslag (kap.5)
 Innledning

Utvalget har sett det som sin oppgave å foreta en samlet organisatorisk gjennomgang av hele det norske forskningssystemet. I løpet av de siste 45 årene har det skjedd en sterk vekst i norsk forskning, iverksatt gjennom en serie av ulike og til dels ukoordinerte tiltak. Etter hvert er bildet blitt uoversiktlig.

Ved vurderingen av den forskning som finansieres gjennom forskningsrådssystemet er det viktig å se denne som en del av et større hele. Denne helheten omfatter også den forskningen som finansieres over universitets- og høyskolesektorens budsjetter, næringslivets forskning og et stigende innslag av forskning som planlegges og administreres av internasjonale organer. Forskningsrådssystemets ressurser må settes inn på en slik måte at totalresultatet blir best.

Forskningsresultatene oppnås i forskningsmiljøene, anvendelsen finner sted i hele samfunnet. Utvalget har på denne bakgrunnen ikke kunnet nøye seg med å vurdere og fremme forslag om det forskningspolitiske og det forskningsstrategiske nivået. Det har også drøftet det forskningsutførende nivået og beskjefte seg med prosesser knyttet til kunnskapsspredning og bruk av forskningens resultater.

Kapittel 2 Sammendrag
 2.4 Utvalgets forslag (kap.5)
 Overordnede mål og hovedprinsipper

Utvalget legger til grunn for sine forslag om en reorganisering av forskningssystemet at den skal føre til bedre forskning m.h.t kvalitet og relevans, forenkling og større logikk i strukturen, en bedre ressursutnyttelse, større fleksibilitet overfor nye behov og en mer effektiv utnyttelse av forskningsresultater.

Ut fra en vurdering av forskningens rolle i samfunnet og viktige prinsipielle problemstillinger knyttet til forskningens egenart, behov og organisering, har utvalget videre lagt til grunn følgende hovedprinsipper for den fremtidige organisering av norsk forskning:

- Den overordnede politiske styring bør styrkes.
- Prinsippet om at hvert departement skal ha ansvar for forskning innen sin sektor (sektorprinsippet) legges til grunn, men modifisert for å oppnå den nødvendige samordning.
- Det er fortsatt behov for forskningsråd, men grunnforskning og anvendt forskning integreres i ett forskningsråd.
- Det bør gjennomføres en vidtgående delegering fra forskningsråd til de utførende enheter.
- Forskningsledelse og forskningsadministrasjon bør styrkes gjennom utvikling av systematisk kunnskap om forskningens egenart og muligheter.

- Utvalget legger gjennom sine forslag vekt på å oppnå:
- Klarere oppgavefordeling mellom det forskningspolitiske, det forskningsstrategiske og det forskningsutførende nivået og en bedre koordinering innenfor nivåene.
 - Større grad av uavhengighet mellom nivåene i operasjonell sammenheng, gjennom målstyring og delegering.
 - Mer effektivt samarbeid mellom nivåene i strategisk sammenheng.
 - Sterk slagkraft overfor internasjonale programmer og oppdrag.
-

Kapittel 2 Sammendrag

2.4 Utvalgets forslag (kap.5)

Ett forskningsråd

Utvalget har drøftet en rekke alternativer, og har kommet til at det vil være riktig å samordne forskningsrådsfunksjonene i ett forskningsråd - Norges forskningsråd (NFR) - organisert med tre fagstrategiske råd og med en felles administrasjon.

NFR skal primært ha strategiske og evaluerende oppgaver. Rådet skal ha en rådgivende og initierende funksjon overfor departementene, og skal i denne forbindelse bistå ved utviklingen av det enkelte departements forskningsstrategier.

NFR skal realisere sine strategier gjennom programmer, grunnbevilgninger til institutter og bevilgninger til fri forskning.

NFR skal initiere målrettede forskningsprogrammer og sørge for at disse settes ut i livet. Dette skal skje i nært samarbeid med brukerne og forskerne.

NFR skal utøve en koordinerende rolle og stimulere utviklingen av høy faglig kvalitet og relevans i instituttsektoren.

Rådet skal stimulere til en samling av forskningsinstituttene i færre og større enheter, og sørge for mest mulig likeverdige konkurransebetingelser for institutter som arbeider i samme markeder. Likeledes skal det stimulere til utvikling av tettere koplinger mellom institutter og universiteter og høyskoler.

NFR skal sikre prioritering av fri forskning og skal samarbeide med universitetssektoren om kompetanseoppbygging og rekruttering til forskning.

Evalueringsfunksjonen og strategifunksjonen skal styrkes, mens bevilgnings- og særlig forvaltningsfunksjonen skal reduseres i forhold til dagens situasjon.

NFR skal ledes av et styre med 9 medlemmer som skal være ansvarlig for rådets virksomhet overfor KUF. Styret skal være forskningsrådets øverste organ og representere forskningsrådet utad.

Styret skal utarbeide forslag til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet om overordnede forskningsstrategier og om budsjettet for NFRs samlede virksomhet. Styret skal godkjenne og samordne de fagstrategiske rådernes forslag til strategier og budsjettforslag overfor øvrige departementer. Styret skal fordele de midler som stilles til rådighet for NFR til de fagstrategiske rådene og til NFRs virksomhet forøvrig innenfor de rammer som trekkes opp i Stortingets bevilgningsvedtak og departementenes tildelingsbrev.

Styret skal vedta generelle retningslinjer for de fagstrategiske rådernes bruk av bevilgningene, og for rådernes virksomhet forøvrig. Dette for å sikre ens administrativ praksis og rutiner, slik at NFR fremstår som en organisasjon. Styret skal ha ansvar for NFRs faglige og administrative fellestjenester.

Styret skal fordele ansvar for nasjonale innsatsområder og annen tverrfaglig virksomhet mellom de fagstrategiske rådene og forestå den nødvendige interne koordinering av NFRs virksomhet.

Utvalget foreslår at det opprettes en egen avdeling for internasjonalt samarbeid som en del av de faglige fellestjenester under NFRs styre.

Utvalget foreslår at det innenfor NFR etableres tre fagstrategiske råd med vide fullmakter i strategisk og i fagpolitisk sammenheng. Dette vil være helt nødvendig for å frigjøre kapasitet i NFRs topporgan for overordnede strategiske oppgaver samt operative fellesfunksjoner.

De fagstrategiske rådenes oppgaver:

- De fagstrategiske rådene skal være NFRs operative fagorganer.
- De fagstrategiske rådene skal utarbeide strategiske planer og årlige budsjettforslag til NFRs styre for forskningen innenfor sine områder, i nær kontakt med forskningsmiljøer, departementer og andre brukere.
- De fagstrategiske rådene skal fordele de midler som stilles til disposisjon fra styret.
- De fagstrategiske rådene skal selv organisere sin virksomhet i forståelse med styret.
- De fagstrategiske rådene skal rapportere til styret.

De tre fagstrategiske råd i NFR er:

- Rådet for biologi, miljø- og helsevitenskap
- Rådet for teknologi og naturvitenskap
- Rådet for kultur- og samfunnsvitenskap.

De fagstrategiske rådene skal ha 9 medlemmer med bakgrunn i forskning, næringsliv og den offentlige sektor.

Kapittel 2 Sammendrag

2.4 Utvalgets forslag (kap.5)

Forskningspolitisk nivå

Utvalget foreslår at statsråden i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) fortsatt blir tillagt koordineringsansvaret for forskningssaker på regjeringnivået.

Utvalget foreslår at den forskningspolitiske samordningen styrkes ved:

- at den politiske ledelse i KUF styrkes med en statssekretærstilling
- at KUF skal forelegges saker som har prinsipiell betydning for den nasjonale forskningspolitikken, har stor økonomisk rekkevidde eller på annen måte krever store ressurser, herunder de årlige forskningsbudsjetter i alle departementer. Videre saker som klart berører flere departementer, krever betydelige tiltak i utdanningssektoren eller vedrører internasjonalt forskningssamarbeid på nasjonalt plan
- at KUF skal ha grunnbevilgningsansvaret for Norges forskningsråd (NFR). KUFs bevilgningsramme økes ved overføringer fra de øvrige departementers forskningsbudsjetter.

Utvalget går inn for å opprettholde og styrke Kontaktutvalget for forskning som et samordnings- og samarbeidsorgan for departementene på embetsmannsnivå.

Utvalget går inn for å etablere et Forskningspolitisk råd (FPR). Rådet vil representere et formalisert instrument for å skaffe Regjeringen og sentraladministrasjonen tilgang til uavhengige råd og ekspertise innenfor et til dels uoversiktlig, komplisert og dynamisk felt. Et bredt sammensatt råd vil kunne bidra til tidlig å identifisere nye tverrfaglige sammenhenger og forskningsbehov. Det vil kunne bidra til utviklingen av en konsistent sektorovergripende forskningspolitikk som svarer til langsiktige behov.

Forskningspolitisk råd vil bli av spesielt stor betydning ved den forskningsrådsstruktur som utvalget går inn for. Det vil gi tilgang til impulser og innspill fra en kilde som står utenfor den etablerte forskningsadministrasjonen og er ubundet av denne. Det vil således kunne være et korrektiv i forhold til NFR.

Sektordepartementene er sentrale aktører i det forskningspolitiske system både som finansieringskilder og brukere av forskning. Utvalget foreslår derfor at Regjeringen pålegger samtlige departementer å utarbeide forskningsstrategier for sine ansvarsområder. De fleste departementer vil

ha tyngden av sitt forskningsengasjement innenfor ett av de tre forskningsstrategiske rådene. Dette rådet vil være den primære samarbeidspartnern ved utarbeidelsen av sektordepartementenes forskningsstrategier såvel som i iverksettingen av forskningen.

Kapittel 2 Sammendrag

2.4 Utvalgets forslag (kap.5)

Forskningsutførende nivå

I Norge har vi et betydelig antall forskningsinstitusjoner med høy faglig kvalitet, godt utbygget administrativt apparat og profesjonell ledelse. Det er utvalgets oppfatning at de samlede ressurser vil bli mer effektivt utnyttet ved at forskningens administrative og til dels også strategiske oppgaver i større grad enn hittil delegeres til det forskningsutførende nivå.

Dette vil kunne styrke forskningsinstitusjonene. Dette er i dag særlig viktig sett i lys av den internasjonalisering av norsk forskning som er på gang.

Utvalget mener at det må være finansieringsorganer ved siden av U&H-sektorens formelle styringsorganer, som selektivt kan støtte de mest kvalifiserte forskerne. Utvalgets forslag om at grunnbevilgningene til instituttene kanaliseres samlet over KUFs budsjett til NFR, samt den indre organisering av tildelingsmekanismene for fri forskning som er beskrevet i kapittel 5, vil etter utvalgets vurdering ivareta forskersamfunnets behov for frie forskningsmidler.

Utvalget er også opptatt av at det blir etablert et tett samarbeid mellom offentlig og privat finansiert forskning med sikte på effektiv utnyttelse av vår samlede satsing som virkemiddel i samfunns- og næringsutviklingen. NFR bør derfor være pådriver for å få etablert integrerte forskningsprogrammer som er finansiert og styrt i fellesskap av et antall bedrifter, forskningsinstitusjoner og NFR.

Utvalget mener at forskningsrådets ansvar i forbindelse med forskningsformidling først og fremst er å se til at det forskningsutførende nivå ivaretar denne funksjonen på en tilfredsstillende måte. NFR bør dessuten ha et eget ansvar for å formidle generell kunnskap om forskningens betydning og resultater, samt å holde seg informert om og formidle videre internasjonal forskning som kan ha betydning for vår nasjonale forsknings- og innovasjonspolitik.

Kapittel 2 Sammendrag

2.4 Utvalgets forslag (kap.5)

Vurdering av forslagene mot de oppsatte mål

Utvalgets forslag vil når det gjennomføres representere en radikal opprydding og forenkling. NFRs styre vil ha ansvaret for de overordnede strategiene, koordineringen og ivaretagelsen av tverrfaglige behov på forskningsrådsnivå. Det vil være styrets ansvar at de tre fagstrategiske rådene til sammen utøver en nasjonal forskningsstrategi. Utvalgets forslag vil således være meget tilpassningsdyktige overfor nye behov. Intet område vil falle utenfor NFRs ansvar.

Et sterkt strategisk topporgan i NFR kombinert med sterk grad av delegering til de fagstrategiske rådene og videre til de forskningsutførende

enhetene, vil sikre en god balanse mellom sentral planlegging og koordinering på den ene siden og utløsning av forskernes og forskningsmiljøenes initiativ og kreativitet på den annen.

Utvalget fremmer konkrete forslag som skal fremme klarhet i rollefordelingen mellom forskningspolitisk og forskningsstrategisk nivå, likeså mellom forskningsstrategisk og forskningsutførende nivå. Rammebudsjettering og evaluering av måloppnåelse er viktige stikkord i denne sammenhengen. Utvalget fremmer også forslag som skal styrke samarbeidet mellom nivåene i forskningsstrategisk sammenheng.

Et Forskningspolitisk råd som er uavhengig av NFR vil sørge for evaluering også av hvordan NFR fungerer, sett fra forskningssystemets, næringslivets og samfunnets side.

Utvalgets forslag er innrettet på å ivareta både behovet for en sektororientert forskning og behovet for utøvelse av en samlet nasjonal forskningspolitikk. Gjennom å plassere grunnbevilgningsansvaret for NFR i KUF vil Regjering og Storting kunne ta et separat standpunkt til prioriteringen av den langsiktige kompetansebyggende og frie forskningen i forhold til den anvendte sektorfinansierte.

Gjennom plassering av forvaltningsansvaret for hele rådssystemet i KUF vil alle de øvrige departementene ha ensartet relasjon til rådet.

Gjennom integrering av grunnforskning og anvendt forskning på forskningsrådsnivå unngås et kunstig skille. Samtidig er det i utvalgets forslag innebygget mekanismer som sikrer grunnforskningen og den frie forskningen den plass som blir bestemt gjennom politiske vedtak.

Utvalgets forslag legger til rette for en vesentlig styrking av den strategiske funksjonen på rådsnivået og en profesjonalisering av strategiarbeidet gjennom øket kompetanse i administrasjonen. Forslaget om å satse sterkere på forskning om forskning er også et viktig ledd i utvalgets tiltak for styrket kompetanse. Gjennom disse tiltakene og det opplegg for samvirke mellom forskningsråd, myndigheter, brukere og forskere som er beskrevet, skulle forholdene ligge vel til rette for å ivareta både relevans og kvalitet i forskningen.

Utvalgets forslag vil gi betydelige effektivitetsgevinster gjennom opprettelse av en felles administrasjon for hele rådssystemet. Enda viktigere enn effektiviseringen er det etter utvalgets oppfatning at dette legger grunnlaget for en vesentlig kompetanseheving i administrasjonen. Gjennom etableringen av en samlet administrasjon blir det mulig å profesjonalisere de fellesfaglige og de administrative tjenestene i større grad enn ved tre eller flere uavhengige råd. Det oppnås også en mer ensartet opptreden av alle organene overfor oppdragsgivere og forskningsmiljøet, som vil bidra til å forenkle og dermed effektivisere kommunikasjonen.

Kapittel 2 Sammendrag

2.5 Vedleggene

Vedlegg 1

Dette omhandler forskningsorganiseringen i en del OECD-land. Vedlegget beskriver hovedtrekkene ved organiseringen på forskningspolitisk og forskningsstrategisk nivå. I en drøftende del legges det vekt på likheter og forskjeller i den forskningspolitiske organiseringen.

Kapittel 2 Sammendrag

2.5 Vedleggene

Vedlegg 2

Vedlegget beskriver departementenes finansiering og organisering av sin FoU-virksomhet. Vedlegget tar for seg departementenes engasjement i instituttsektoren og departementenes finansiering av prosjekter og programmer. Avslutningsvis drøftes departementenes FoU-virksomhet i lys av "Langslettdoktrinen" og sektorprinsippet.

Kapittel 2 Sammendrag 2.5 Vedleggene Vedlegg 3

Vedlegget gjør rede for forskningsrådenes programvirksomhet med vekt på programmenes omfang og måten rådene har organisert programvirksomheten. Det er lagt vekt på å få frem likheter og ulikheter mellom forskningsrådene.

Kapittel 2 Sammendrag 2.5 Vedleggene Vedlegg 4

Vedlegget gir en oversikt over finansieringen av institutter med mer enn 40 % FoU. Det inneholder også en oversikt over disse instituttene gruppert sektorvis.

Kapittel 2 Sammendrag 2.5 Vedleggene Vedlegg 5

Dette er en oversikt over aktuelle tilknytningsformer til staten i instituttsektoren.

Kapittel 2 Sammendrag 2.5 Vedleggene Vedlegg 6

Vedlegget drøfter noen grunnleggende forutsetninger for at det norske forskningspolitiske systemet skal bli mer effektivt. Oppmerksomheten rettes mot behovet for å styrke det kunnskapsmessige beslutningsgrunnlaget.

Kapittel 2 Sammendrag
2.5 Vedleggene
Vedlegg 7

Vedlegget er et utkast til vedtekter for Norges forskningsråd. Det beskriver rådets oppgaver og organisering.
